

Марія ПОПІЛЬ

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ІДЕНТИЧНОСТІ У СТАНОВЛЕННІ ОСОБИСТОСТІ

У статті розкрито природу феномена ідентичності, простежено її походження в контексті розвитку особистості, показано, в чому саме і як вона виражається, досліджено її компонентний склад та динаміку, виділено умови й механізми, що сприяють її становленню й розвитку.

Ключові слова. *Ідентичність, Я-образ, структура ідентичності, внутрішня тотожність, інтегрованість, криза ідентичності, відособлення, професійна ідентичність.*

В умовах сучасного етапу розвитку України надзвичайно важливими є процеси особистісного зростання та активного залучення людини в соціальне життя. Одним із напрямів розв'язання цієї проблеми є дослідження особистісної ідентичності як динамічного переживання внутрішньої цілісності та безперервності особистості, її ролі у становленні індивідуальності, особистісному самозростанні, самовизначенні, самопрезентації, освоєнні суспільного та індивідуального простору.

Становлення ідентичності – суто індивідуальний процес, особливий для кожної людини. Значною мірою він опосередковується внутрішніми характеристиками особистості, проте не менш важливим є вплив соціального середовища, зокрема, етнічних особливостей, сім'ї, школи. Неадекватна ідентичність є причиною невідповідних та недосяжних домагань, порушень емоційно-вольової сфери особистості, конфліктів, непорозуміння в міжособистісних стосунках. Тому важливо сприяти формуванню адекватної та позитивної ідентичності, надаючи особистості необхідну психологічну

підтримку,

моделюючи

© Попіль Марія, 2010

ефективні шляхи самореалізації, пропонуючи дійсно значущі об'єкти для особистісної ідентифікації. Ці питання залишаються актуальними і сьогодні.

Дослідження проводилось відповідно до тематичного плану наукових розробок кафедри практичної психології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка "Соціально-перцептивні основи професійної діяльності практикуючих психологів і соціальних працівників" (номер держреєстрації 0198V000062).

Ідентичність постає предметом багатьох досліджень, проте її змістовні компоненти обґрунтовуються з позиції різних концепцій, а механізми її розвитку мають широку інтерпретацію та розкриття у науковій літературі, що вказує на наявність різноманітних, неоднозначних, а іноді, і суперечливих тлумачень досліджуваного феномену.

У вітчизняній психології Ф.Ю. Василюк трактує ідентичність як відповідність Я-образу надіндивідуальному цілому (суб'єктивний час, особистісна діяльність, культура) [1]. Ю.Л. Качанов [3] говорить про розуміння ідентичності через співвідношення власного досвіду та взірця з еталонами, заданими ззовні.

Представники зарубіжної психологічної науки найчастіше розглядають ідентичність як процес організації життєвого досвіду індивідуального Я протягом всього життя людини, як структуру Еґо [16], динамічну організацію здібностей, переконань та індивідуальної історії [17]. Ідентичність – це відносно тривале і необов'язково стабільне бачення своєї унікальності, когерентності й цілісності [18].

Немає єдності в поглядах на структуру ідентичності та її компонентний склад. Аналіз основних підходів у дослідженні структури ідентичності виявив різноманітні погляди на типи та види ідентичності. Розрізняється позитивна і негативна ідентичність (Е. Еріксон [15]); пропонуються різні моделі ідентичності, такі як: досягнута ідентичність, ідентифікаційний мораторій, дифузна, наслідувальна ідентичність (С. Арчер [16], А. Ватерман [19], Дж. Марсія [18]); вивчаються усвідомлена й

неусвідомлена ідентичність (Дж. Мід, Ч. Кулі), актуальна і віртуальна ідентичність (І. Гофман), реальна, ідеальна, негативна ідентичність (Г. Фогельсон), особистісна і соціальна ідентичність (Г. Брейкуел, Ю. Хабермас, Х. Теджфел, Дж. Тернер), психофізіологічна, соціальна та особистісна ідентичність (І.С. Кон [5]) тощо.

Теоретичний аналіз проблеми становлення ідентифікаційних процесів, вивчення та узагальнення результатів дослідження проблеми в працях вітчизняних та зарубіжних психологів дає можливість визначити місце ідентифікаційних процесів як динамічного утворення. Ідентичність конструюється та змінюється протягом всього життєвого шляху людини, що дає змогу говорити про наявність психолого-феноменологічного комплексу, елементи якого перебувають у взаємозумовленому зв'язку. Процес становлення ідентичності передбачає високий рівень розвитку особистісної рефлексії, на основі якої у процесі ідентифікації з цінностями формується уявлення про своє Я. Здібності та набутий досвід розширюють індивідуальну систему ціннісних орієнтацій. Це визначає пріоритетні напрями самореалізації та вибір реальних шляхів досягнення мети у професійному становленні особистості, які ще недостатньо вивчені.

Метою нашого дослідження є вивчення особливостей динаміки професійної ідентичності студентів в контексті усвідомлення ними власних професійно-рольових характеристик.

За Е. Еріксоном [15], у структуру ідентичності, поряд із природними задатками, базовими потребами, ефективними “психологічними захистами”, успішними сублімаціями, ролями, входять “значущі ідентифікації”, які зумовлюють засвоєння моральних цінностей й норм поведінки. Вчений у своїх працях досліджує ідентичність у трьох вимірах: по-перше, як почуття ідентичності, по-друге, як процес формування ідентичності та, по-третє, ідентичність як певну конфігурацію, результат цього процесу. Відповідно, ознаками наявності почуття ідентичності є почуття внутрішньої totoжності та інтегрованості в часі (дії в минулому та очікування від майбутнього переживаються як такі, що пов'язані із сьогоденням); почуття внутрішньої totoжності та

інтегрованості в просторі (цілісне сприйняття себе та визнання внутрішньої обумовленості власних дій) [15].

Е. Еріксон розрізняє ідентичність індивіда та ідентичність групи (колективна ідентичність). Центральним утворенням особистості є “психосоціальна ідентичність”. Вона ґрунтується на прийнятті особистістю цілісного образу себе у поєднанні з її соціальними зв’язками і переживається як власна відповідність вимогам суспільства. Стосовно психосоціальної ідентичності ним було введено поняття позитивної і негативної ідентичності [15]. Негативна ідентичність з’являється тоді, коли позитивна ідентичність не може бути встановлена через пригнічення однієї її складової іншою; вона “викривлено заснована на всіх тих ідентифікаціях і ролях, що на критичних стадіях розвитку були небезпечними і водночас найбільш реальними” [15, 184]. На думку Е. Еріксона, ідентичність служить виживанню, вона – одне з надбань еволюції людини.

А. Ватерман [19] виділяє два аспекти ідентичності: процесуальний та змістовний. Це засоби, що дають можливість людині засвоювати життєві цінності, цілі й переконання і, які входять у структуру її ідентичності та змістове наповнення: професія, погляди й переконання, рівень оволодіння соціально-функціональними ролями та їх використання. Отже, за А. Ватерманом, ідентифікація значною мірою впливає як на вибір професії індивідом, так і на специфіку прийняття ним певного комплексу соціально-функціональних ролей, що притаманні обраній професійній діяльності [19].

Дж. Марсія, який досліджував формування особистісної ідентичності, виділив чотири статуси її існування: задана ідентичність, дифузна (невизначена) ідентичність, ідентифікаційний мораторій, досягнута ідентичність [18].

Про досягнуту ідентичність можна стверджувати після подолання періоду кризи й самопошуку, завдяки якому сформовано систему значущих цілей, цінностей й переконань. Характерним є переживання довіри, стабільності, оптимізму у ставленні до майбутнього, оскільки такі люди знають, чого хочуть і відповідно структурують своє життя. Усвідомлення труднощів не зменшує

їх прагнення дотримуватися обраного напрямку. Свої цілі, цінності

і переконання вони переживають як значущі та сприймають їх у плані забезпечення почуття спрямованості й усвідомленості життя [18].

Ідентифікаційний мораторій, як термін, використовується стосовно людини, що перебуває в стані кризи ідентичності і активно намагається подолати її, використовуючи різні варіанти. Така людина перебуває в активному пошуку інформації, корисної для розв'язання кризи (читання спеціальної літератури, бесіди з друзями, експериментування із стилями життя). Для ранньої стадії такого пошуку характерні почуття радісного чекання і зацікавленості.

Статусом заданої ідентичності володіє людина, яка ніколи не стикалася з кризою ідентичності, але володіє системою цілей, цінностей й переконань. За змістом та силою така модель ідентичності може співпадати з моделлю людини, з досягнутою ідентичністю, але процес їх формування є різним. У цьому разі її структурні елементи формуються відносно швидко, але не у результаті самостійного пошуку і вибору, а внаслідок ідентифікації з батьками чи іншими значущими людьми. Прийняті у такий спосіб цілі, цінності й переконання можуть бути схожими з батьківськими або відображати їх очікування. Такий статус ідентичності може мати тимчасовий характер.

Дифузія ідентичності набуває ознак у людей, що не мають сформованих цілей, цінностей й переконань і не намагаються активно їх формувати. Вони або ніколи не були в ситуації кризи ідентичності, або виявилися беспорядними в ній, неспроможними подолати її. При відсутності чіткого почуття ідентичності люди переживають негативні стани, проявляючи ознаки песимізму, безнадійності, апатії, відчуження, тривоги. Дифузна ідентичність може супроводжуватися вираженням психологічним дискомфортом, страхом, навіть бажанням смерті [18].

На думку О.В.Скрипченко, структура ідентифікації як динамічного процесу складається з чотирьох компонентів: інформаційного, мотиваційного, операційного та емоційного [11].

Процес ідентифікації дає можливість людині зрозуміти своє місце в суспільстві, особиста ідентичність створює основу для соціальних порівнянь і, врешті-решт, допомагає визначити

напряму розвитку особистості. Так ідентифікація виступає механізмом формування ціннісно-мотиваційного компоненту особистості (Г.В. Дьяконов, В.А. Кан-Калік, А.В. Петровський) та забезпечення функціонування соціальної спільноти (Н.Н. Авдеева, В.С. Агеев, К.М. Дубовська, Р.Л. Крічевський, А.В. Петровський, В.С. Собкін) [8].

Важливим механізмом формування ідентичності є послідовні ідентифікації дитини з дорослими, що створює необхідне підґрунтя для розвитку психосоціальної ідентичності у підлітковому віці. Почуття ідентичності формується у підлітковому віці поступово; його джерелом виступають різні ідентифікації. Підліток намагається виробити єдину картину світосприйняття, в якій усі цінності й оцінки повинні бути систематизованими. У ранній юності індивід прагне до оцінки самого себе щодо близьких людей та суспільства в цілому – у фізичному, соціальному та емоціональному аспектах. Він намагається виявити різні аспекти власної Я-концепції і стати, нарешті, самим собою [15].

У кожної людини є своя модель особистісного змінювання та розвитку. Є.В. Чорний вважає, що ідентичність є результатом успішного процесу самоактуалізації. У цьому контексті самоактуалізація і формування ідентичності розглядаються як паралельні процеси. Розроблені А. Маслоу вісім принципів наближення до самоактуалізації, автор пропонує розглядати як вісім обов'язкових умов становлення ідентичності [14]. Ідентичність постає результатом активного процесу, що супроводжується появою у людини почуття власної неперервності, тотожності і визначеності внаслідок належності до певного надіндивідуального цілого.

У наукових джерелах трапляється не лише трактування поняття “ідентичність”, але й визначення “кризи ідентичності” як такої, що може періодично повторюватися упродовж життя як гостре, обмежене в часі, суб'єктивне переживання неможливості реалізації життєвих цілей, завдань, планів тощо. Подібні переживання блокують ресурси особистості, позбавляють її на деякий час здатності протистояти ситуації, що може призвести до втрати контролю над власними емоціями, поведінкою та діяльністю.

Термін “криза” вживається у значенні критичного моменту розвитку, коли відбувається загострення суперечностей та вразливості. Головним завданням, що постає перед людиною у ранній юності, є формування ідентичності на протигагу невизначеності особистого Я. У пошуках сенсу існування молода людина знаходить важливі для себе пріоритети і виробляє певні норми для оцінки своєї поведінки та поведінки інших людей. Цей процес пов’язаний також з усвідомленням самоцінності та компетентності.

Однією з ознак наявності кризи ідентичності є конфлікт, що переживається в суб’єктивному досвіді людини. Конфлікт є джерелом розвитку особистості, може розв’язуватися конструктивно або деструктивно (А. Адлер, К. Левін, К. Роджерс, В. Франкл, Е. Фромм, К. Хорні, К. Юнг та ін.). Завдяки зрілій ідентичності особистість успішно долає почуття невпевненості й незахищеності, некомпетентності, депресивні стани, стресові й конфліктні ситуації, сумніви щодо правильності певної поведінки, зберігає оптимальний стан свідомості в умовах трансформації сучасного суспільства (М.Й. Боришевський, Ф.Є. Василюк [1], Н.В. Гришина [2], С.Д. Максименко [7], Н.В. Скотна [10], Н.І. Пов’якель, Н.В. Чепелєва [13] та ін.).

Криза ідентичності найгостріше виявляється в юнацькому віці, хоча може виникати і в інші періоди життя. Чим продуктивніше особистість розв’язує перші кризи ідентичності, тим легше їй згодом керувати подібними переживаннями впродовж індивідуального розвитку й соціального становлення.

На думку Н.В. Скотної, складні об’єктивні та суб’єктивні обставини, що постійно впливають на свідомість та дії людини, зумовлюють ідентифікацію та самовизначення особистості, взаємопов’язані з розв’язанням суперечливих культурних, релігійних, ідеологічних, етнонаціональних та інших проблем [10].

І.Я. Середницька вважає, що ідентичність необхідно розглядати з позицій континуально-ієрархічного підходу; О.П. Саннікова як складний, багаторівневий, цілісний феномен, в якому один полюс представлений “зрілою ідентичністю”, інший – “кризою ідентичності” [9].

Ми поділяємо думку П.В. Лушина [6], який розглядає кризу ідентичності як перехідну форму особистості на новий виток розвитку. Зміна ідентичності при цьому відбувається несподівано, непередбачено і радикально як для оточуючих, так і для самого суб'єкта. Водночас, зростання негативних явищ свідчить про наближення адаптивної реакції екосистеми людини. Отже, криза ідентичності – це не тільки завершення певного циклу розвитку, але й початок нового .

Розв'язання “конфлікту ідентифікацій” можливе через переоцінку ідентифікацій, що вже існують, або шляхом формування нових. Динаміка ідентичності відображається й спостерігається через такі її характеристики, як стійкість (чіткість, визначеність, конгруентність, розтягненість у часі) і нестійкість (розбалансованість, мінливість, коливання Я). Проаналізувавши можна розглянути форму ідентичності з позицій розщепленості (дифузність) та локалізованості. Ідентичність можна аналізувати через спектр якісних характеристик, зокрема, когнітивних (відображення відповідності між розумінням суті явища і пред'явленням відомостей про нього), емоційних (відповідність власних емоційних переживань їх вербальному чи невербальному вираженню) та поведінкових (виявляються у відповідності установок, переконань особистості її вчинкам) проявах (Л.С. Виготський, Е. Еріксон, Г.С. Костюк, Ж. Лакан, З.Фройд).

Розкриваючи суть ідентичності у становленні особистості, необхідно, на нашу думку, зупинитись не тільки на ідентифікації але й на процесі відособлення. Поняття відособлення, маючи в своєму підґрунті особистісну й соціальну тенденції, у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях, пояснюється через зіставлення з іншими психологічними категоріями й поняттями. Більшість праць присвячується взаємовідношенню відособлення зі спілкуванням (Б.Ф. Ломов, Б.Ф. Поршнєв, Л.П. Станкевич, Є.В. Черноєвітов). Відособлення розглядається у залученні індивіда до людського буття (К.О. Абульханова-Славська), може виявлятися у тенденції до злиття з іншими у спільноті (Т.П. Гаврилова, Е.Т. Соколова), у прагненні до індивідуалізації (Б.Д. Паригін).

Явища ідентифікації й відособлення цікаві для дослідників

різних галузей психології, однак, на думку Л.В.Клочек [4], у вітчизняній науці майже немає робіт, які б узагальнювали основні підходи до вивчення процесів ідентифікації і відособлення, вивчали їх розвиток, розкривали характер перебігу, закономірності, вікові та індивідуальні особливості, актуалізували значення дослідження даних процесів для практичного використання у психологічній роботі. Дослідниця вважає, що відособлення – це процес усвідомлення особистістю власної самостійності та ідентичності. Керуючись концептуальними положеннями системного підходу, розробленими В.П. Кузьмінім, Б.Ф. Ломовим, О.В. Скрипченком, розглядати ідентифікацію і відособлення необхідно як цілісні, багатокомпонентні, багаторівневі явища. Відособлення особистості у групі має такі форми прояву, як усамітнення і відчуження.

Найбільш інтенсивно розвиток процесів ідентифікації і відособлення відбувається у підлітковому та ранньому юнацькому віці. Саме ці періоди, а особливо рання юність, важливі та завершальні у формуванні основних засад особистості, які підводять людину до самовизначення у всіх сферах життєдіяльності. Характер перебігу процесів ідентифікації і відособлення впливає на становлення у підлітків і юнаків особистісної ідентичності, яка визначає шлях подальшого їх розвитку [4].

У дослідженні впливу Я-образу на становлення професійної ідентичності особистості ми використали методику М. Куна і Т. Маккпартленда “Хто Я?”. Дослідженням було охоплено 57 студентів першого року навчання (група “М1”) та 64 особи третього року навчання (група “М3”) сестринського відділення Самбірського медичного коледжу.

Сутність методики полягає в тому, що досліджуваним пропонується протягом 12 хвилин дати якомога більше відповідей на питання: “Хто Я?”. Відповіді зіставляються з категоріями об’єктивних, суб’єктивних висловлювань, визначаються індикатори кризи, виявляється рівень рефлексії.

Аналізуючи категорію об’єктивних висловлювань, нами виявлено, що 87,6% досліджуваних назвали свій статус – студент, та 75,3% вказали на свою майбутню професійну роль – медична сестра.

Досліджувані, крім загальних особистісних характеристик (відповідальність, цілеспрямованість, оптимізм, впевненість тощо), виявили у себе риси, що є необхідними й значущими у міжособистісному спілкуванні (комунікабельність, уважність, доброзичливість, активність), отже, сферу міжособистісних стосунків у них можна назвати актуалізованою.

Студенти використовували образні і метафоричні висловлювання, оперували поняттями, які належать до релігійної та екзистенціальної сфер, що свідчить про орієнтацію також щодо внутрішнього, суб'єктивного світу. Творче мислення, розвинена уява представлені у досліджуваних третього року навчання (група "МЗ") більшою мірою, ніж у студентів першого року навчання (група "М1").

Розвинене творче мислення дає змогу медсестрі моделювати варіанти можливих наслідків дій пацієнтів, можливих результатів конфліктної взаємодії у майбутній професійній діяльності. Спрямованість на внутрішній, суб'єктивний світ (як свій, так і інших людей) дають можливість розуміти іншу людину, її внутрішній світ, а не приписувати власний досвід й погляди.

У дослідженні ми виявили, що у майбутніх медсестер виражені особистісні й екзистенційні якості, разом з усвідомленням власних професійно-рольових характеристик.

На підставі аналізу особистісних характеристик за цією методикою виявлено, що характеристики Я-образу досліджуваних співпадають з професійно важливими якостями медсестер та безпосередньо пов'язані зі структуруванням професійної ідентичності. На момент завершення навчання у студентів групи "МЗ" сформовано уявлення про себе як фахівця й майбутнього спеціаліста обраної професії. Характеристики Я-образу з позиції опису функціонального, "професійного Я" досліджуваних третього року навчання є більш диференційованими, ніж характеристики досліджуваних першого року навчання. Але про сформованість професійної ідентичності й закладання її як відносно стійкого особистісного утворення можна говорити лише при перебуванні на достатньо високому рівні оволодіння професією й особистісної зрілості.

Саме тоді ідентичність буде виступати як стійке узгодження основних елементів процесу професіоналізації.

Узагальнюючи науково-методичну літературу, можна виділити такі характеристики ідентичності: стійкість і нестійкість, дифузність та локалізованість. До якісних показників ідентичності, що відображають її сутність належать емоційний, когнітивний та поведінковий компоненти. Динамічні показники ідентичності не є остаточними, проте вони характеризують найбільш типові прояви досліджуваного феномену.

Критеріями сформованої особистісної ідентичності, що представляють окремі її аспекти, виступають: рефлексія (Е. Гідденс, К. Мей, Л.Д. Тодорів), система особистісних цінностей (А. Якобсон-Уайдинг), сенс життя (Х. Ніємі), сталість емоційних переживань (К. Ізард).

Ознаками розвитку адекватної ідентичності є особистісна рефлексія як засіб самопізнання, зміст уявлення про Я як результат процесу самопізнання, механізми диференціації та інтеграції індивідуального досвіду як необхідні чинники процесу самопізнання та структурована, узгоджена індивідуальна система ціннісних орієнтацій.

Розкриття природи феномену ідентичності, виділення умов й механізмів, що сприяють її становленню й розвитку дають змогу дослідити її компонентний склад і динаміку, дізнатись у чому саме і як вона виражається та зрозуміти сутність професійної ідентичності.

Перспективи подальших наукових розвідок у напрямі вивчення сутнісного аспекту феномену ідентичності та її ролі у становленні особистості ми вбачаємо в переосмисленні фундаментальних положень теорії ідентичності, її модернізації, оскільки цей процес перебуває на черговому якісному ступені розвитку, викликаному формуванням нових соціокультурних відносин у суспільно-історичних умовах, що змінилися.

Література

1. Василюк Ф.Е. Жизненный мир и кризис : типологический анализ критических ситуаций / Ф.Е. Василюк // Психологический журнал. – 1995. – №3. – С.90 – 101.

2. Гришина Н.В. Психология конфликта / Н.В. Гришина. – СПб. : Питер, 2000. – 464 с.

3. Качанов Ю.Л. Базовая метафора рефлексивного жизнеописания интеллигентов, предпринимателей и политиков: социальная идентичность и жизненные стратегии / Ю.Л. Качанов, Н.А. Шматко // О психологии ученого и педагога в современной России / Под ред. Б.А.Сосновского. – М. : Мысль, 1996. – С.102 – 109.

4. Клочек Л.В. Розвиток процесів ідентифікації і відособлення у підлітковому і ранньому юнацькому віці: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.07 / Лілія Валентинівна Клочек. – К., 2005. – 20 с.

5. Кон И.С. В поисках себя. Личность и ее самосознание / Игорь Семенович Кон. – М. : Изд. Политической литературы, 1984. – 335 с.

6. Лушин П.В. Личностные изменения как процесс: теория и практика / Павел Владимирович Лушин. – Одесса: Аспект, 2005. – 334 с.

7. Максименко Ю.Б. Исследование эмоциональных и когнитивных компонентов в структуре психического отражения / Ю.Б. Максименко // Психологія на перетині тисячоліть : Матеріали П'ятих Костюківських читань. – К., 1999. – Т. 2. – С. 396 – 401.

8. Петровский А.В. Личность. Деятельность. Коллектив / Артур Владимирович Петровский. – М. : Политиздат, 1982. – 255 с.

9. Середницька І.Я. Психологічний аналіз кризи ідентичності у студентської молоді: автореф. дис... канд. психол. наук: спец. 19.00.01” Загальна психологія, історія психології” / Ірина Ярославівна Середницька. – Одеса, 2005. – 17 с.

10. Скотна Н.В. Особа в розколотій цивілізації / Надія Володимирівна Скотна. – Львів: Українські технології, 2005. – 384 с.

11. Скрипниченко О.В. Вікова та педагогічна психологія: [навч. посіб.] / О.В. Скрипниченко, Л.Р. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. [2-ге вид.]. – К. : Каравела, 2007. – 400 с.

12. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності / Тетяна Михайлівна Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

13. Чепелева Н. В., Пов'якель Н. І. Динаміка внутрішніх конфліктів студентів-психологів у процесі їх професійної ідентифікації / Н. В. Чепелева, Н.І. Пов'якель // Конфлікти в суспільстві: діагностика і профілактика: Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції. – К. : Чернівці, 1995. – С. 391 – 395.

14. Черный Е.В. Профессиональная идентичность практического психолога / Е.В. Черный // Практична психологія і соціальна робота. –

2000. – № 8. – С. 36 – 45.

15. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Эрик Эриксон. – М. : Изд-во: Московский психолого-социальный институт, 2006. – 352 с.

16. Archer, S. L. Identity and the choice of social roles. *New Directions for Child Development*, 1985. – P. 79 – 100.

17. Ericson E.H. The problem of ego identity // Stein M.R. (eds.) *Identity and anxiety: Survival of the person in mass societ* – Glencoe: The Free Press, 1960.– P. 12 – 19.

18. Marsia J. *Identity adolescent psychology*. – N.Y. – Y., 1980. – P. 18 – 47.

19. Waterman A.S. Identity development from adoloscent to adulthood an extension of theory and review of research // *Development psychology*. V. 18, №3, 1982. – P. 341 – 358.

Попиль Мария. Сущность и роль идентичности в становлении личности. В статье раскрыта природа феномена идентичности, прослежено ее происхождение в контексте развития личности, показано, в чем именно и каким образом она выражается, исследован ее компонентный состав и динамика, выделены условия и механизмы, способствующие ее становлению и развитию.

Ключевые слова. Идентичность, Я-образ, структура идентичности, внутренняя тождественность, интегрированность, кризис идентичности, обособления, профессиональная идентичность.

Popil Mariya. Essence and role of identity is in becoming of personality. In the article nature is exposed to the phenomenon of identity, its origin is traced in the context of development of personality, it is rotined in what exactly and how it is expressed, its component composition and dynamics is investigational, terms and mechanisms which are instrumental in its becoming and development are selected.

Key words. Identity, self-image, structure of identity, internal identity, integrating, crisis of identity, isolations, professional identity.